

KÉNYSZERHELYZET — LÉPÉSKÉNYSZER

1978 APR 29

BESZÉLGETÉS A KULTURÁLIS ÉPÍTKEZÉSEKRŐL

Mindennapi téma: sok építkezés tovább tart a tervezettnél, másokhoz — mindenekelőtt a közművelődési beruházásokhoz — nem is találni vállalkozót. Mintha az építőipar nem bírná az iramot. Csakugyan nem bírja? Erre válaszol Bársony János, az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium építőipari főosztályának vezetője.

— Hogy ki nem bírja az iramot, annak eldöntéséhez előbb tudni kell: a minisztérium által közvetlenül irányított építőipar csak mintegy harmad részét adja az egész építőiparnak. A többi: a tanácsai és a szövetkezeti szektor, a magánépítkezések meg a különféle intézmények és szövetkezetek „háziilagosan” kivitelező szervezetei. Csak ez utóbbi kategóriában ugyanannyian dolgoznak, mint a minisztériumhoz tartozó vállalatoknál! Nos, azt mindenki természetesen tartja, hogy a felsorolt építők — akik tehát nem közvetlenül a minisztérium felügyelete alá tartoznak — csak annyit vállalnak, amennyit bírnak. Ezért a kielégítetlen igények az állami vállalatoknál jelentkeznek. Vagyis: több az igény, mint az országos építőipari teljesítőképesség, és a megoldást a résztvevőknek mintegy harmadától várják. Ez lehetetlen-ség!

— Amikor különféle munkákat — például tatarozást, bonyolultabb egyedi építkezést — nem vállalnak el az építők, akkor gyakran hallani olyan érvelést, hogy ez vagy az a fajta munka nem kifizetődő a vállalatnak, mert csak az iparosítva, gyorsan szerelhető építkezésekben érdekelt.

— Aki azt hiszi, hogy itt csak az érdekelttség vagy a jövedelmezőség játszik szerepet, az nem ismeri a helyzetet. Egyszerűen az a kérdés, hogy mi fér be a kapacitásba.

— De amikor szelektálnak a feladatokban, akkor nem a jövedelmezőség a szempont?

— A válogatásban, sajnos, a vállalat szerepe a legkisebb. Az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium — a központi döntésekhez igazodva — a többi minisztériummal és a megyei szervekkel együtt rangsorolja a tennivalókat. A besorolás szempontjai pedig a következők: 1. Állami nagyberuházások. 2. Népgazdasági vagy honvédelmi fontosságú beruházások. 3. Komplex lakásépítés. 4. Különböző szervek által fontosnak minősített feladatok. 5. Egyebek. Ez tehát nem tekinthetjük vállalati válogatásnak. Persze, sok mindenre már nem jut erő és aki lemarad, az megpróbálja az ajtó és a küszöb közé tenni a lábát. Sajnos, gyakran eredményesen. Sokan ugyanis úgy vélik, hogy amit egyszer elkezdtek az építők, az előbb-utóbb be is fejeződik.

— Aztán aki örült a kezdésnek, az később szidja önmagát az építés elhúzódsáért.

— Ha többet kell vállalni, mint amennyit bírnak, akkor óhatatlanul kialakul a vészhelyzet. Nem vagyunk elég erősek, hogy meggátoljuk az erők szétforgácsolását. Pedig többször kellene nemet mondanunk és koncentráltabban kezdenünk a beruházásokat. Persze, egyúttal az építőipar teljesítőképességét is erőteljesebben kell növelni. Olyan helyzetet kellene teremtenünk, hogy a későbbi kezdés gyorsabb megvalósulást garantáljon.

— Ha csak a kulturális ágazatot tekintjük — április közepén közölt részletes tudósítást erről a Népszabadság —, 1980-ig az ötéves terv során 5,6 milliárd forintot szántak beruházásokra. Csak a tanácsok terveihez negyvenöt olyan művelődési intézmény építése szerepelt 1976—1980 között, amelyek egyenként tízmillió forintnál nagyobb

értékűek: művelődési otthonok, könyvtárak, múzeumok. Sok közülük már kész, vagy az idén elkészül, mások még hátra vannak. De nézzük ezt a sort: Operaház, Katona József Színház, Szegedi Nemzeti Színház, Vigadó, Balettintézet, Széchenyi Könyvtár a Várban, Visegrádi Múzeum, ELTE, Közgazdasági Egyetem. A lista még folytatható kisebb, ám helyben nem kevésbé fontos dolgokkal — de így is eléggé ijesztő.

— Azt kell megérteni, hogy csak a meglévő és felügyeletünk alá tartozó forrásokat aknázzhatjuk ki. Ha eldöntötték a sorrendet és a kapacitásokat lekötöttük, akkor többre nincs erő. Higgye el és higgyék el az olvasók, hogy egyetlen építőipari vállalat sem télenkedik.

— A munkaszervezést azért lehetne javítani.

— Ez így igaz, de... Évek óta változatlan létszámmal növeljük a termelést, és túlteljesítjük a terveket. (Kivéve a budapesti lakásépítést, ahol a létszámunk csökken.) Hangulatkeltés tehát arról beszélni, hogy kizárólag az építők kedvén vagy szándékán múlik az igények teljes kielégítése. Átfogó intézkedésekre volna szükség. Egyébként akik az adott helyzetekben eldöntik, mit kell megcsinálni a rendelkezésünkre álló erőkkel, azok mérlegelik a fontossági sorrendet... Persze, szomorú, hogy fontos középületek ennyire „leromlottak”, de nem könnyebb a lakóházfenntartás helyzete sem: a háború után a folyamatos karbantartás nem folyt megfelelő ütemben, és most becslések szerint csak a fővárosban húszmilliárd forintos elmaradás van a lakásfelújításokban.

— A Fővárosi Tanács egyik felmérése szerint negyvszáznegyven iskola közül tízennyolc van — vagy lesz két-három éven belül — életveszélyes állapotban.

— Igen, mert az erőforrásokat sokáig új építési feladatokra összpontosítottuk, a rekonstrukció hátterébe szorult.

— A döntésekben volna a hiba, amelyekkel a sorrendet meghatározzák?

— A fő hiba az erőforráshiány... A kiút: az építőipar teljesítőképességének dinamikus növelése. De hogyan? Több munkaerő ugyanis nincs. A rekonstrukció pedig élőmunka-igényes: hagyományos technológiákat kell alkalmazni, gyakran zsúfolt belterületeken. Hogy az egyre kevesebb munkaerőből több jusson ezekre a munkákra, az új építkezéseket kell inrosítani — megtakarítva az élőmunkát.

— A Közgazdasági Egyetemet már régen és előrelátóan próbálták rendbehozni, csak nem találtak kivitelezőt. Így alakulhatott ki olyan helyzet, hogy — ha két hétre is — be kellett zárni. Ilvenkor, mondjuk, az Oktatási Minisztérium rangsorol rosszul?

— Nem az oktatásügyön múlik ez, mert Budapesten a rangsor meghatározása nehezebb, mint a megyékben. Nagyobb a feszültség: még a legfontosabb. 1—3. kategóriás feladatokat sem tudjuk teljesen megvalósítani. Közben akad megye, ahol kevésbé fontos munkák is beférnek a tervbe. Nem arról van tehát szó, hogy nekünk tesszük-e a Közgazdasági Egyetem vagy sem. Tudomásul kell venni: ha valamelyik minisztériumi vállalatra rábízzák, mondjuk, az Operaház felújítását, akkor az vállalat valami mást nem tud elvégezni.

S mert a rekonstrukció munkaigényes, egy ilyen feladat miatt lényegesen több új építést kell törölni a vállalati tervből! Egyébként itt és ennyiben csakugyan szerepe van az érdekelttségnek: minden évben árbevétel- és jövedelemnövekedést várnak el a vállalattól. Ha az új épületek felépítése után a következő évben rekonstrukciós feladatot kap, akkor gazdaságilag „leül”: nem nő eléggé a nyeresége.

— Az új vállalati törvény szerint kárpótolni kell a vállalatot, ha a fel-ső utasítás veszteséget okoz!

— Ez igaz, csak még folyik a vita, hogy az ágazati irányítás eszköztárát hogyan lehetne összehangba hozni az ágazatirányítói felelősséggel.

— Tehát a jövőben is előállhatnak olyan vészhelyzetek, mint a Közgazdasági Egyetemen?

— Az a baj, hogy megvárjuk a kész helyzetet. Amikor azt kell mondani, hogy „most már nincs tovább”, akkor aztán történik valami. Akkor hallgatólagosan tudomásul vesszük, hogy a kényszerlépés valami másnak a rovására megy. De ezt nem valljuk be, következésképp egy idő múlva jön a bíráló, hogy miért hanyagoljuk el azt az építkezést, amelyet otthagytunk... Budapesten egyébként történtek már változások. Először is vidéki vállalatok dolgoznak a fővárosban: építik a lakótelepi iskolákat, óvodákat, sőt az idén ezer-hétszáz lakás szakipari munkáit is ők végzik. Vidéki vállalatok dolgozói segítik ki a budapesti házigyá-
rakat is, főleg amikor az ott dolgozó katonák — kiképzési programjuk miatt — elvonulnak. Ezt a gyakorlatot folytatjuk. A másik: jelentős anyagi ráfordítással korszerű tanácsai építőipar alakult ki. Ma már ez a szervezet folyamatosan lakóházfelújításokra képes. S ha erre van, a tehetsége is több: több jól képzett szakemberre számíthat. Így lehet olyasmit produkálni, mint a Rákóczi úti sorsattározás. Persze, joggal kérdezheti, hogy ennek az építőipari kapacitásnak a létrehozása helyett miért nem inkább a Közgazdasági Egyetem vagy az Operaház rendbetételét oldották meg?

— Ha már helyettem kérdez, kérem, válaszoljon is.

— Azért, mert akik rangsoroltak, mérlegeltek a fővárosban, a lakásállomány karbantartását és felújítását tartották fontosabbnak: erre fordították a meglévő erőt.

— A kulturális beruházások esetében az önk helyzete meglehetősen kényelmetlen. Szokatlan módon — bár nem tudom, jó-e, hogy ez szokatlan — a Kulturális Minisztérium vezetői is többször, nyilvánosan bírálták az építésséggel foglalkozókat.

— A kialakult helyzetért nemcsak az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium felelős. Ezzel persze, nem vitatom a mi fontos szerepünket. Mi is részesei vagyunk a döntési rendszernek, és kezdeményezési kötelezettségünk is van. A Kulturális Minisztérium igényei jogosak, én azonban ebben a beszélgetésben azt akartam bemutatni, hogy az építőiparnak nincs szabad ereje. Egyértelműen meg kell mondanunk, hogy melyik elképzelést nem tudjuk most megvalósítani. Mert — ismétlem — csak a meglévő erőkkel gazdálkodhatunk. A megoldás: az építőipar dinamikus fejlesztése. Olyan struktúra kialakítása, amelyben mindenfajta építészhez van arra hivatott szervezet. Csodák nincsenek.